

vě až tmavě hnědé. Listy 2–6jařmé, lístky kopinaté, 4–8 cm dl., 1–2 cm šir., ve stř. části asi se 3 zuby na 1 cm, špičky zubů vzhůru zahnuté, postranních žilek ± tolik jako zubů, žilnatina na rubu velmi slabě patrná. Květy v hroznech, stejné jako u jasanu ztepilého. Nažky 2,5–6,0 cm dl., na bázi klínovitě ztenčené, semenné pouzdro většinou zřetelně delší než 1/2 nažky. IV. Ff. Anemogam.

2n = 46 (extra fines)

Variabilita: Na našem území se vyskytuje pouze *F. angustifolia* subsp. *danubialis* POUZAR Čes. Mykol. 26:129, 1972 – jasan úzkolistý podunajský (syn.: *F. angustifolia* subsp. *pannonica* SOÓ et SIMON Acta Bot. Akad. Sci. Hung. 6:148, 1960, nom. illeg.; *F. ptacovskyi* DOMIN Lesn. Pr. 16:409, 1937). Nominální subsp. *angustifolia* roste v j. Evropě a s. Africe.

Ekologie a cenologie: Lužní lesy v povodí větších řek. Teplomilná a světlomilná dřevina, jen v mládí snášejší zástin. Optimum na živinami bohatých vlhkých půdách. Ve společenstvech svazu *Alno-Ulmion*, zvláště podsvazu *Ulmion* (as. *Fraxino pannonicarum-Ulmetum* SOÓ in ASZÓD 1936 a *Fraxino-Populetum* JURKO 1958).

Rozšíření v ČR: Vyskytuje se pouze na j. Moravě v lužních lesích Dolnomoravského, Hornomoravského a Dyjsko-svrateckého úvalu v planárním stupni (max.: Hornomoravský úval, Grygov u Olomouce, 220 m).

T: 18a. Dj.-svr. úv. (Břeclav, Horní les; Dolní Věstonice; Lanžhot), 18b. Dolnomor. úv., 21b. Hornomor. úv. (Grygov u Olomouce; Kroměříž, Zámeček; Otrokovice).

Celkové rozšíření: Jihovýchodní a stř. Evropa od sv. Řecka přes Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko, severně na Slovensko a j. Moravu (sz. okraj areálu). – Mapy: MEUSEL et al. 1978:347; HULTÉN NE 1986:745.

Poznámka: Blízce příbuzný druh *Fraxinus pojarkoviana* V. VASSIL. popsáný z Ukrajiny má plody na vrcholu zřetelně vykrojené a semenné pouzdro nepřesahuje 1/2 délky nažky.

4. *Fraxinus americana* L. – jasan americký

Tab. 105/2

Fraxinus americana LINNAEUS Sp. Pl. 1057, 1753.

Dvoudomý strom 20–25(–35) m vys., s kme-

nem i přes 1 m v průměru, s hluboce brázditou, tmavohnědou až šedou borkou. Letorosty jen v mládí pyřité, v dospělosti lysé, s rezavě hnědými pupeny. Listy 20–30 cm dl., 2–4jařmé, lístky 6–15 cm dl., 3,5–7,5 cm šir., téměř celokrajné až mělce vroubkovaně pilovité, svrchu tmavozelené, lysé, na rubu bělavé, papilózní; řapíčky 4–10 mm dl., nekřídlaté. Nažky 2,5–6,5 cm dl., 0,6–1,2 cm šir., s vytrvalým kalichem, semenné pouzdro doutníkovité, křídlo sahá asi do 1/4 semenného pouzdra. IV. Ff. Anemogam.

Zřídka vysazován v arboretech a parcích. Pochází z v. části Spojených států a v USA je nejčastějším druhem jasanu (mapa: LITTLE Atlas U. S. Trees 1971:map. 126). Do Evropy byl introdukovan v r. 1724, na území ČR poprvé vysazen v r. 1835 (Praha, Královská obora). Světlomilná dřevina odolná k mrazu.

5. *Fraxinus pennsylvanica* MARSHALL – jasan pensylvánský

Tab. 105/3

Fraxinus pennsylvanica MARSHALL Arbut. Amer. 95, 1785. – Syn.: *Fraxinus lanceolata* BORKH. Handb. Forstbot. 826, 1800.

Dvoudomý strom 15–25 m vys., s kmenem do 50 cm v průměru, s mělce brázditou, hnědavou borkou. Letorosty většinou i v dospělosti pyřité s rezavými pupeny. Listy 25–30 cm dl., 3–4jařmé, lístky 6–15 cm dl., 2–4 cm šir., oboustranně zelené, ostře pilovité; řapíčky 1–5 mm dl., úzce křídlaté. Nažky 2,5–6,0 cm dl., 0,6–0,9 cm šir., s vytrvalým kalichem, semenné pouzdro vřetenovité kuželovité, křídlo sahá asi do 1/2 semenného pouzdra. IV. Ff. Anemogam.

Poměrně často vysazován v parcích a zahradách pro okrasu a místy i v lesních porostech. Pochází z v. části Severní Ameriky (mapa: LITTLE Atlas U. S. Trees 1971: map. 130). Do Evropy byl introdukovan v r. 1783, na území ČR poprvé v r. 1835 (Praha, Královská obora). Je méně odolný k suchu a mrazu než jasan americký.

2. *Forsythia* VAHL – zlatice, forsytie

Forsythia VAHL Enum. Pl. 1:38, 1804.

Lit.: WYMAN D. (1961): The Forsythia story. *Arnoldia* 21:35–38. – ŠMARDKA J. (1968): Třetíhorní reliktní dřeviny Balkánského poloostrova. *Živa* 16:164–165. – LACOVÁ Z. et BERTOŮVÁ M. (1976): Skorokvitnuce okrasné dřeviny. *Záhradkár – Chovatel* 12/2:52–53. – HIEKE K. (1978): Hodnocení současného sortimentu rodu *Forsythia* Vahl. *Záhradnictví* 3:468–471. – POKORNÝ J. (1981): Co je zlatice a co je zlatý déšť? *Lesn. Pr.* 60:377–378. – HIEKE K. (1983): Roztřídění sortimentu forsytií (*Forsythia* Vahl) podle nejdůležitějších květních znaků. *Záhradnictví – Sborn. ÚVTIZ* 10:63–70. – VELÍČKA M. (1983): Sága rodu *Forsythia*. *Živa* 31:53–55.

Tab. 104: 1 *Fraxinus excelsior*, větvíčka s plody, 1a – květenství, 1b – detail květenství (oboupohlavné a samčí květy). – 2 *Ligustrum ovalifolium*, list, 2a – květ.

Opadavé keře, letorosty duté nebo s přeřrádkovanou dřeví, často s přídatnými pupeny. Listy vstřícné, jednoduché, jen zřídka 3četné, většinou pilovité, vz. celokrajné. Květy po 1–3 v úžlabí listů, oboupohlavné; kalich 4četný; koruna 4četná, žlutá, korunní trubka krátká, cípy podlouhlé; tyčinky 2, pestík s dvoulaločnou bliznou. Plod dvoupouzdrá tobolka. – Celkem 7 druhů v mírném až subtropickém pásu v. Asie, z toho pouze 1 druh v Evropě (Balkán). – Entomogam. Anemochor.

- 1a Větve duté, jen v uzlinách vyplněné dřeví; listy jednoduché, na bujně rostoucích letorostech 3klané až 3četné 1. *F. suspensa*
 b Větve s přeřrádkovanou dřeví, v uzlinách s plnou dřeví; listy vesměs jednoduché, ojedinele 3klané 2. *F. × intermedia*

1. *Forsythia suspensa* (THUNB.) VAHL – zlatice převislá Tab. 106/2

Forsythia suspensa (THUNBERG) VAHL Enum. Pl. 1:39, 1804. – Syn.: *Syringa suspensa* THUNB. Fl. Jap. 19, 1784.

Vzpřímený keř 2–4 m vys., větve rozkladité až převislé, s bradavčitými lenticelami. Listy na krátkých letorostech jednoduché, vejčité až vejčité kopinaté, 4–10 cm dl., 2–4 cm šir., ostře pilovité, na dlouhých letorostech 3klané až 3četné. Koruna 3,0–3,5 cm v průměru. Tobolka z boku smáčklá, zobanitá, 1,5–2,0 cm dl., semena křídlatá. III–IV. Ff.

2n = 28 (extra fines)

Dřevina dosti často pěstovaná v parcích, zahradách, sídlišťích i remízcích pod označením „zlatý děš“ od nížin do podhůří, nejhojněji na s. a j. Moravě. Je to vysoce okrasný druh kvetoucí před olistěním. Optimum má na čerstvě vlhkých, živinami středně zásobených, humózních půdách. Snáší slabší zástin, je však citlivý k pozdním mrazům. Je domácí v s. a stř. Číně; introdukce do

Evropy v r. 1833, na území ČR poprvé vysazena v r. 1880 (Sychrov).

2. *Forsythia × intermedia* ZABEL – zlatice prostřední Tab. 106/1

Forsythia × intermedia ZABEL Gartenflora 34:36, 1885.

Vzpřímený keř dorůstající výšky 2–3 m, větévky s přeřrádkovanou a v uzlinách s plnou dřeví. Listy vejčité kopinaté až kopinaté, 5–12 cm dl., na dlouhých letorostech někdy 3klané, na okraji pilovité, v dol. 1/3 celokrajné. Květy po 2–3, koruna 2,5–3,5 cm v průměru, sytě žlutá. III–IV. Ff.

Zahradní kříženec *Forsythia suspensa* × *viridissima*. Je to nejčastěji pěstovaná a nejhezčí zlatice, která velmi bohatě kvete. Vysazuje se řada kultivarů. Do kultury byla zavedena v r. 1880, v Průhonických poprvé vysazena v r. 1910. Nejhojněji je pěstována ve stř. Čechách a na j. Moravě.

Poznámka: Zlatice zelená – *Forsythia viridissima* LINDL. má dřeví i v uzlinách přeřrádkovanou, listy zpravidla jen v hor. 1/3 pilovité a žluté květy mají zelenavý nádech.

3. *Syringa* L. – šeřík

Syringa LINNAEUS Sp. Pl. 9, 1753.

Lit.: VARÁČEK F. (1923): Nejvýznačnější odrůdy šeříku. Čs. Zahrad. Listy 20:139–140. – SMRZ O. (1924): Šeřík perský. (*Syringa persica* Lodd.). Přítel Zahrad 1:83–84. – MCKELVEY S. D. (1928): The Lilac, a Monograph. New York. – STARKS K. (1928): Übersicht über die Arten der Gattung Syringa. Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges. 40:31–52. – ŠATRA J. (1932): O šeřících, výběru odrůd a ošetřování. Čs. Zahrad. Listy 29:236–238. – HRÁBAL K. (1933): Šeříky kvetoucí od časného jara do podzimu. Prakt. Rádce 28: 45–46. – KLĚMENT J. (1933): Šeřík. Čes. Včelař 66:354–365. – VANĚK J. (1939): Šeříky kvetou. Zahradka 33:241–243. – HELEBRANT L. (1969): Dva málo známé šeříky – *Syringa persica* L. var. *laciniata* (Mill.) West. a *Syringa pinnatifolia* Hemsl. Dendrol. Sděl. 19:15. – JABŮREK V. (1971): Přehled světového sortimentu šeříku. Živa 19:129–132.

Opadavé keře nebo nízké stromy. Listy vstřícné, většinou celokrajné. Květy 4četné, oboupohlavné, v koncových nebo postranních latách, kalich mělce 4cípý, koruna řepicovitá, tyčinky 2, semeník dvoupouzdrý, svrchní. Plod dvoupouzdrá tobolka. – 28–30 druhů převážně v jv. Asii, v Evropě jen 2 druhy. – Entomogam. Anemochor.

- 1a Květenství koncová 3. *S. josikaea*
 b Květenství úžlabní 2
 2a Čepel listů šir. vejčitá, na bázi srdčitá až šir. klínovitá, 5–12 cm dl. 1. *S. vulgaris*
 b Čepel listů vejčité kopinatá, na bázi klínovitá, 4–8 cm dl. 2. *S. × chinensis*

Tab. 105: 1 *Fraxinus angustifolia*, list, 1a – větvíčka s plody. – 2 *F. americana*, plod. – 3 *F. pennsylvanica*, plod. – 4 *Ligustrum vulgare*, kvetoucí větvíčka, 4a – květ, 4b – větvíčka s plody.

Tab. 106: 1 *Forsythia* × *intermedia*, 1a – podélný řez větvíčkou, 1b – květ. – 2 *F. suspensa*, podélný řez větvíčkou, 2a – květenství, 2b – plod. – 3 *Syringa vulgaris*, kvetoucí větvíčka, 3a – plod, 3b – semeno.

454 *Syringa* / *Ligustrum*

